

نوآوری در روایت جنگ؛ ضرورتی اجتناب ناپذیر

مقام معظم رهبری در طلیعه سالی که در آن قرار داریم، آن را سال نوآوری و شکوفایی نامیدند. دست اندرکاران عرصه های مختلف نظام جمهوری اسلامی قاعده‌تأییدی بایستی این رهنمود را نه در عرصه نظر و شعار، بلکه در عرصه برنامه ریزی و عمل، سرلوحه سیاست های خویش قرار دهند. در زمانه ای که تغییر و تحول شتابان در عرصه های گوناگون زندگی بشر به یک اصل مسلم مبدل گشته، تلاش در جهت نوآوری در سیاست ها و شکوفایی برنامه ها، نه یک شعار سمبولیک، بلکه ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

انقلاب اسلامی ذاتاً یک پدیده نو محسوب می شود. این انقلاب از سویی محصول به ثمر نشستن و شکوفاشدن نزدیک به یک قرن مجاهدت ها و مبارزات مردم ایران علیه استبداد داخلی و استکبار خارجی است و از سوی دیگر، مبدع جنبش نوینی بود که سال هاست افکار متفکران علوم اجتماعی جهان و خصوصاً نظریه پردازان انقلابات را متوجه خویش ساخته است. اشاره میشل فوکو به بی بدیل بودن انقلاب اسلامی در دوره مدرنیته، و نامیدن آن با عنوان "روح دنیای فاقد روح"، یک ژست روشنفکرانه نبود؛ بلکه حاکی از حقیقتی بود که نزد افکار انسان های امروزی "غریب" و "نو" می نمود.

پیروزی سریع و غیر قابل تصور انقلاب اسلامی، بیش از آنکه به نقاط ضعف رژیم شاه و یا نقاط قوت مخالفان آن مربوط باشد متأثر از ذات و ماهیت متفاوت و نو آن بوده است. شاید دلیل این که بسیاری از توطئه هایی که از سوی مخالفان داخلی و خارجی علیه انقلاب اسلامی ایران صورت پذیرفت به نتیجه نرسیده و شکست خورده اند؛ این بوده که آنان قادر به درک این پدیده نو نبودند. واقعه جنگ عراق علیه ایران، گواه صادقی بر این ادعای ما باشد.

جنگ ایران و عراق اوج تجلی نوآوری و خلاقیت مردم ایران بود. دشمنان انقلاب ایران با محاسبه تمامی متغیرهای تأثیرگذار، جنگ را با هدف ساقط کردن نظام نو پای جمهوری اسلامی آغاز کردند. مسلماً اتکاء صرف به ابزارها، منابع و شیوه های کلاسیکی که به دقت مورد محاسبه دشمنان قرار گرفته بود، نمی توانست پاسخگوی تجاوز مذکور باشد. کمالین که برخی همچون بنی صدر، با چنین تصویری، هر چه بیشتر بر آن ابزارها و شیوه ها پای فشردند، کمتر نتیجه گرفتند.

ناکام ساختن عراق در رسیدن به اهداف اولیه، اخراج آنها از سرزمین های اشغالی و نهایتاً تعقیب و تنبیه آن در داخل سرزمین عراق، تنها زمانی تحقق یافت که رزمندگان به اتخاذ راه کارهای خلاقانه و بهره گیری از ابزارهای نو دست یازیدند. بر همین سیاق به نظر می رسد توقف رزمندگان در دستیابی به اهداف عالی خود، اگر چه معلول عوامل مختلفی بود؛ اما شاید بتوان یک عامل مهم را، ناتوانی آنان در تداوم بخشیدن به ابتکارات و خلاقیت های خود در سال های یایانی جنگ دانست.

پس از پایان جنگ، نحوه نگاه به جنگ و چگونگی انتقال تجارب و ارزش های جنگ به نسل های بعدی، به حق، دلمشغولی اصلی افراد و نهادهایی بوده و هست که جنگ ایران و عراق را نه یک حادثه سطحی و گذرا، بلکه آن را نقطه عطفی در تاریخ ایران و انقلاب اسلامی می دانند.

اگر امام، قدس سره الشریف، جملاتی نظیر:

- هر روز، مادر جنگ، برکتی داشته ایم که در همه صحنه ها از آن بهره جستہ ایم؛
 - ما انقلاب مان را در جنگ، به جهان صادر نموده ایم؛
 - ما مظلومیت خویش و ستم متجاوزان را در جنگ، ثابت نموده ایم؛
 - مادر جنگ، پرده از چهره تزویر جهان خواران کنار زده ایم؛
 - مادر جنگ، دوستان و دشمنان مان را شناخته ایم؛
 - مادر جنگ به این نتیجه رسیده ایم که باید روی پای خودمان بایستیم؛
 - مادر جنگ، ابهت دو ابر قدرت شرق و غرب را شکستیم؛
 - مادر جنگ، ریشه های انقلاب پربار اسلامی مان را محکم کردیم؛
 - مادر جنگ، حس برادری و وطن دوستی را در نهاد یکایک مردمان بارور کردیم؛
 - مادر جنگ، به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرت ها و ابر قدرت ها سالیان سال می توان مبارزه کرد؛
 - جنگ ما کمک به فتح افغانستان را به دنبال داشت؛
 - جنگ ما فتح فلسطین را به دنبال خواهد داشت؛
 - جنگ ما موجب شد که تمامی سردمداران نظام های فاسد در مقابل اسلام، احساس ذلت کنند؛
 - جنگ ما بیداری پاکستان و هندوستان را به دنبال داشت؛ و ...
- را در باره جنگ به کار برده اند؛

یا این که مقام معظم رهبری جملات زیر را ابراز نموده اند که:

- جنگ ما، جنگ دفاعی بود. ملت ایران نشان نداد که مایل به تجاوز و تعرض است؛ و ملت ایران نشان داد آن جایی که پای دفاع از هویت ملی و آرمان های عزیزتر از هویت ملی در میان است، ایستادگی او، ایستادگی درس آموز است؛
 - در جنگ ما، همه کانون های قدرت بین المللی - قدرت نظامی و سیاسی و پولی و امنیتی و غیره - متفق القول و متحد العمل بر سر ایران ریختند؛ یعنی جنگ احزاب به معنای واقعی کلمه [به وقوع پیوست]؛
 - در مقوله ی خاطرات و تاریخ جنگ، ما همه این حجم کاری که انجام دادیم، در مقابل آنچه که باید انجام بگیرد، بسیار کم است. با اینکه الان، هم سپاه، هم ارتش، هم حوزه ی هنری، هم بخش های مختلف مردمی، هم ستاد کل و آن قسمت تاریخ جنگ مشغول کار هستند، در عین حال، فرآورده های مجموع اینها، هم از لحاظ کمیت و هم کیفیت، بسیار کمتر از آن چیزی است که باید باشد؛
 - جنگ یکی از مقاطع حساس تاریخ برای همه ملت هاست؛ چه در آن جنگ شکست بخورند، چه پیروز بشوند؛ بررسی این حادثه برای آن ملت ها، سرشار از درس است. نه اینکه فقط افتخار کنیم؛ افتخار کردن، یکی از بخش های قضیه است؛
 - سرتاسر این دوران جنگ، دوران افتخار است؛ و جا دارد که کار هنری بشود، ثبت و ضبط بشود و کار تخصصی انجام بگیرد؛ و ...
- یقیناً به دلیل جایگاه رفیعی است که آنان برای جنگ در تاریخ معاصر و آینده ایران و انقلاب اسلامی قائل هستند.

در شرایط کنونی و با وجود این که:

- قریب بیست سال از پایان جنگ می گذرد. رهبران و بزرگان انقلاب همواره بر اهمیت این پدیده تأکید داشته اند.
 - نهادها و مراکز گوناگونی برای ثبت و ضبط تاریخ جنگ ایجاد شده اند.
 - آثار نسبتاً قابل توجهی در زمینه جنگ به رشته تحریر در آمده است و ...
- به نظر می رسد که در انتقال ارزش ها و تجارب گران قدر جنگ به نسل جدید و نسل های آتی توفیق چندانی نداشته ایم. تلاش برای کشف و درک علت این موضوع، یقیناً مجال بیشتری را می طلبد، اما شاید تقلیل دادن مقوله جنگ به سطح منازعات صنفی، سیاسی و جناحی و ارائه یک تصویر کلیشه ای از آن از جمله دلایل کلیدی این گم گشتگی باشد. اگر حقیقتاً جنگ را یک پدیده ملی، دینی و فراجناحی می دانیم، یکی از بهترین راه حل ها برای برون رفت از وضع موجود و غلبه بر ناتوانی خود در تبیین این پدیده، رها ساختن خود از این دام های خودساخته و پرهیز از به کارگیری الگوهای تکراری و کلیشه ای در تبیین و تفسیر جنگ می باشد.

به عبارت دیگر، همان طور که رزمندگان با به کارگیری ابتکار و خلاقیت و نوآوری، موفق شدند مسیر جنگ را در جهت دلخواه خود سوق دهند، مانظران، راپیان و مورخین جنگ نیز اگر بخواهیم یک تبیین قابل فهم و انتقال، از جنگ و پیچیدگی های آن داشته باشیم، بایستی در نوع نگاه خود به جنگ و شیوه ارائه آن، تجدیدنظر اساسی به وجود آوریم.

نوآوری در نحوه ارائه جنگ به نسل جدید و نسل های آتی، نه تنها در سالی که به نام نوآوری و شکوفایی نامیده شده، بلکه در سال های آتی نیز یک ضرورت اجتناب ناپذیر برای همه افراد و مراکزی است که عهده دار وظیفه و مأموریت تدوین تاریخ جنگ هستند.

فصلنامه نگین ایران، به عنوان یک نشریه تخصصی در زمینه جنگ ایران و عراق، در دوره مدیریت جدید، به سهم خویش می کوشد تا در اتخاذ رویکردهای جدید، دغدغه فوق را سرلوحه جهت گیری و برنامه ریزی خود قرار دهد.

رویکردهای جدید فصلنامه

فصلنامه نگین ایران با انتشار این شماره شش ساله شد. بر همگان آشکار است که انتشار ۲۴ شماره فصلنامه تخصصی درباره جنگ ایران و عراق با چه دشواری ها و محدودیت هایی همراه است. این فصلنامه در عمر شش ساله خود، دارای دو سردبیر بوده است. دو سال اول به سردبیری مجید مختاری و چهار سال بعدی به سردبیری محمد دردیان. در هر دو دوره، دوستان یادشده تلاش نمودند تا با اتخاذ رویکردهای نوین افق ها و چشم اندازهای جدیدی از جنگ را پیش روی خوانندگان عزیز بگشایند. به اعتراف ناظران؛ چه در دوره اول، که وظیفه خطیر راه اندازی و تأسیس را عهده دار بودند و چه دوره بعدی، که رسالت تداوم و تعمیق حرکت میمون آغاز شده را بر دوش می کشیدند، زحمات قابل ستایش و تقدیری کشیده شده است؛ اگر چه احتمالاً از دیدگاه برخی افراد، کاستی هایی هم وجود داشته است. فصلنامه در دوره جدید مدیریت خویش، ضمن ارج نهادن به مجاهدت های انجام شده در دوره های پیشین، به سهم خویش می کوشد تا با اتخاذ رویکردهای جدید، حرکت رو به رشد ایجاد شده را تداوم بخشد. اهداف، اصول و ساختار فصلنامه در دوره جدید به شرح ذیل می باشند:

اهداف

فصلنامه در ادامه روند گذشته خود و با تأکید بر اتخاذ رویکرد تکاملی در دوره جدید، عمده ترین اهدافی را که تعقیب می نماید عبارتند از:

- ۱) توسعه و تعمیق ادبیات جنگ ایران و عراق؛
- ۲) انتقال تجارب و اندوخته های نسل جنگ به نسل های آتی؛
- ۳) تأثیرگذاری بر جامعه مدیران و کارگزاران عرصه های مختلف اداره کشور از طریق آشکارسازی توانمندی های رزمندگان در جنگ؛
- ۴) انتشار حقایق و عقلانیت نهفته در طرح ها و اقدامات رزمندگان در جنگ و جلوگیری از تحریف آنها؛
- ۵) انتشار تدریجی اسناد و مدارک مربوط به جنگ با رعایت اصول امنیتی و حفاظتی؛
- ۶) علاقمند ساختن نسل جدید اهل قلم و نظر، به تحقیق و پژوهش درباره جنگ ایران و عراق؛ و
- ۷) آشکار ساختن کمیت و کیفیت خلاقیت ها و ابتکارات رزمندگان در جنگ.

اصول

فصلنامه در راستای نیل به اهداف مذکور، خود را ملزم به رعایت اصولی می داند که اساسی ترین آنها عبارتند از:

- ۱) اتخاذ رویکرد تحلیلی تعقلی در بیان واقعات جنگ؛
- ۲) حقیقت محوری و واقع نگری در ارائه وقایع جنگ؛
- ۳) همه جانبه نگری در بیان مسایل و موضوعات جنگ؛
- ۴) بهره گیری از اسناد منتشر نشده داخلی و خارجی؛
- ۵) توسعه گستره همکاران از میان محافل آکادمیک و نظامی؛

۶) توسعه گستره مخاطبین در میان افشار مختلف جامعه؛

۷) رعایت اصول مرتبط با امنیت و منافع ملی در بیان حقایق و واقعیات جنگ؛ و

۸) نوآوری در روایت جنگ و انتقال مفاهیم آن.

ساختار

فصلنامه در دوره جدید فعالیت خویش نیز، تا حد زیادی از سازماندهی و ساختار گذشته تبعیت می کند؛ اما با اعتقاد به رویکرد تکاملی، با برخی تغییرات نیز همراه خواهد بود. در هر حال، ساختار کلی فصلنامه از این شماره به بعد در چهارچوب ذیل سازماندهی خواهد شد:

۱. بخش مقالات

این بخش به دو قسمت کلی مقالات تألیفی و ترجمه‌ای تقسیم می شود که البته غلبه با آثار تألیفی خواهد بود. هر کدام از دو قسمت مذکور نیز، می توانند جنبه نظری یا مصداقی داشته باشند. از لحاظ نظری، آخرین دستاوردهای معرفتی درباره پدیده جنگ، نظامی گری، استراتژی نظامی و ... (به صورت کلان و انتزاعی^۱) و از لحاظ کاربردی، تحقیقات انجام شده درباره ابعاد مختلف جنگ ایران و عراق (به صورت مطالعه موردی^۲) ارائه خواهد شد.

۲. بخش میزگرد

در هر شماره فصلنامه، میزگردی با حضور افراد صاحب نظر لشکری، کشوری و دانشگاهی تشکیل می شود تا درباره یکی از موضوعات اساسی مرتبط با جنگ ایران و عراق به بحث و بررسی بپردازند. در برگزاری میزگردها سعی می شود تا اصول ذیل رعایت شود:

اول این که در زمینه مورد نظر، منابع مکتوب کمتری وجود داشته باشد. دوم این که درباره موضوع یاد شده ابهامات و پرسش های زیادی مطرح باشد، و سرانجام این که از افراد، با سلیق و گرایش متنوعی در زمینه مورد نظر برای حضور در این میزگردها دعوت به عمل آید.

۳. بخش نوآوری ها و ابتکارات در جنگ

گنجاندن این بخش در فصلنامه، حاصل تأملات و برنامه های از قبل پیش بینی شده کادر جدید فصلنامه است که الحمدالله با اطلاق سال جدید به نام سال نوآوری و شکوفایی از جانب مقام معظم رهبری، دست اندرکاران فصلنامه را بر تصمیم قبلی خود مصمم تر ساخت. در این بخش، به آن دسته از طرح ها و اقدامات رزمندگان اسلام که از طریق نوآوری و ابتکار تأثیر سرنوشت سازی در عملیات ها و صحنه جنگ داشته اند اشاره می شود. در انجام این مهم، دست اندرکاران فصلنامه ابتدا به شناسایی ابتکارات مذکور پرداخته و سپس از طریق گفت و گو با مبدعان و یا مطلعین در زمینه مورد نظر، می کوشند تا جوانب و جزئیات طرح ها و اقدامات ابتکاری یاد شده را موشکافی نمایند.

۴. بخش اسناد و گزارش ها

در این بخش که یکی از منحصربه فردترین بخش های فصلنامه است با تکیه بر مجموعه اسناد داخلی و خارجی، ناگفته های جنگ به زیور طبع، آراسته خواهد شد. اسناد نیروهای مسلح ایران و عراق، کشورهای ثالث و سازمان های منطقه ای و بین المللی در ارتباط با جنگ ایران و عراق، که تاکنون در جایی چاپ و منتشر نشده اند، در این بخش، بازخوانی خواهند شد. به اعتقاد دست اندرکاران فصلنامه، مطالعه این اسناد از سوی خوانندگان گرامی و تعمق در آنها، منجر به کشف و رازگشایی بسیاری از پرسش ها و ابهامات آنان نسبت به جنگ ایران و عراق می شود. بدیهی است انتشار این اسناد، با رعایت مصالح و منافع ملی همراه خواهد بود.

1. theoretical study

2. case study

۵. بخش روایت جنگ

براساس جایگاه، نوع نگاه و زاویه دید افراد مختلف به جنگ، می توان روایت های گوناگونی از جنگ ارائه داد. این واقعیت مبین این نکته اساسی است که جنگ را نه می توان و نباید، از یک زاویه نگریست. روایت های گوناگون از جنگ وقتی که در کنار هم قرار می گیرند تصویر همه جانبه تر و واقع بینانه تری را به خوانندگان ارائه خواهند داد. این امر، هم اشتراکات و هم افتراقات را منعکس می کند و خواننده از این طریق، با اطمینان خاطر بهتری به کنه مسایل جنگ، آگاهی پیدا می کند. در جنگ به روایت ...، سه نقطه می تواند، هر فرد، گروه و جایگاهی را شامل شود... از جمله رهبران، فرماندهان، رزمندگان، مورخین، ناظران خارجی، کشورهای ثالث، سازمان های بین المللی و فصلنامه نگین ایران با رعایت اصل تنوع و تناسب، در هر شماره به روایت جنگ از زاویه دید و نگاه هر یک از افراد و گروه های مرجع یاد شده خواهد پرداخت.

۶. بخش فصل شمار جنگ

فصلنامه از دوره جدید خود، بخشی به نام فصل شمار جنگ را در معرض دید خوانندگان محترم قرار خواهد داد. از بهار سال ۱۳۵۹ که شاهد اوج گیری فعالیت های نظامی ارتش عراق در مرزهای بین المللی هستیم تا تابستان سال ۱۳۶۷، که شرایط آتش بس بین دو کشور حاکم می شود، مواجهه دو کشور ایران و عراق، ۳۴ فصل پر التهاب را پشت سر گذاشت. آگاهی از روح حاکم بر این فصل ها و اهم اقدامات طرفین جنگ و نیز سایر قدرت های درگیر در جنگ، به علاقمندان مطالعه جنگ ایران و عراق کمک می کند تا به ترتیب زمانی و مسلسل وار به یک نگاه اجمالی اما تحلیلی از جنگ دست یابند.

۷. بخش نقد و نظر

بخش نقد و نظر به معرفی و نقد جدیدترین آثار منشره درباره جنگ ایران و عراق اختصاص دارد. این بخش از دو قسمت معرفی و نقد آثار فارسی و غیر فارسی تشکیل شده است. جستجو برای دستیابی به آثار غیر انگلیسی (عربی، آلمانی، فرانسه و...)، که متأسفانه در کشور ما به آنها کمتر توجه می شود، یکی از نقاط تمایز این بخش فصلنامه، نسبت به موارد مشابه در سایر نشریات است.

۸. اطلاع رسانی

در این بخش آخرین اطلاعات مربوط به نشر آثار دوره دفاع مقدس درج خواهد شد.

۹. بخش گفت و گو و مصاحبه اختصاصی

سیاست اصلی فصلنامه در پرداختن به یک موضوع به صورت شفاهی، استفاده از نقطه نظرات گوناگون در قالب برگزاری میزگرد است، اما در برخی از مواقع و بنا به دلایل مختلف، امکان برگزاری میزگرد فراهم نمی باشد. در شرایطی که امکان برگزاری میزگرد فراهم نباشد و یا به دلیل منحصر به فرد بودن آگاهی های فرد مصاحبه شونده در زمینه مورد نظر، برگزاری میزگرد مانعی برای انتقال تمام آگاهی های مذکور تلقی شود، فصلنامه ترجیح می دهد تا از طریق انجام گفت و گو اختصاصی، به انتقال مطالب به خوانندگان محترم بپردازد.

۱۰. بخش جنگ به روایت تصویر

عکس ها و تصاویر بر جای مانده از صحنه های مختلف جبهه و پشت جبهه، بخش مهمی از تاریخ بصری جنگ ایران و عراق است. برخی از این عکس ها، به تنهایی می توانند به اندازه یک مقاله و یا حتی یک کتاب، بیانگر واقعیت های جنگ باشند. فصلنامه نگین ایران در دوره جدید خویش، هم به دلایل محتوایی مذکور و هم به دلایل شکلی، تصمیم گرفته است تا مادامی که در قطع فعلی چاپ و منتشر می شود از این ابزار برای انتقال مفاهیم جنگ به خوانندگان گرامی خویش بهره گیرد. بدیهی است عکس های منتشره در هر شماره، تناسب منطقی با موضوعات مندرج در آن شماره خواهد داشت.^۱

۱. در این شماره به دلیل حجم زیاد مطالب و محدودیت صفحات، امکان درج این بخش فراهم نشد.

۱۱. بخش چکیده به زبان انگلیسی

گرچه در حال حاضر، امکان انتشار فصلنامه به صورت کامل به زبان انگلیسی فراهم نیست اما دست اندرکاران فصلنامه، برای آگاهی خوانندگان انگلیسی زبان، به برگردان عناوین مقالات و چکیده آنها به زبان انگلیسی مبادرت می‌ورزد. این اقدام، گامی اولیه در راستای اطلاع‌رسانی در زمینه تحقیقات انجام شده درباره جنگ ایران و عراق به زبان فارسی برای علاقمندان انگلیسی زبان می‌باشد. امیدواریم تا در آینده‌ای نه چندان دور، این امکان فراهم شود تا فصلنامه به صورت کامل و به طور هم‌زمان به دو زبان فارسی و انگلیسی چاپ و منتشر شود.

در پایان، سر دبیر فصلنامه در دوره جدید مشتاقانه اعلام می‌دارد از هر گونه نقطه نظرات انتقادی و اصلاحی در راستای ارتقای کیفی و شکلی فصلنامه استقبال نموده و دست همه عزیزانی را که به نوعی از انحاء در راستای هدف مذکور، دست اندرکاران فصلنامه را یاری نمایند، به گرمی می‌فشارد.

نگین ۲۴ در یک نگاه

در این شماره فصلنامه نگین ایران، در بخش مقالات چهار مقاله به چاپ رسیده است. در مقاله نخست، نویسنده در قالب یک بحث نظری استراتژی جنگ برق آسا را که در قرن بیستم استراتژی بسیاری از طرف‌های جنگ برای غلبه بر دشمنان خود بوده است، مورد بحث و بررسی قرار داده است. ارتش عراق نیز در تجاوز به ایران، استراتژی خود را جنگ برق آسا نامید. مقاله دوم با رویکرد اقتصادی به جنگ تحمیلی، وضعیت اقتصادی کشور را با شاخص‌های اقتصادی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. مقاله بعدی این جنگ را با طرح دوگانه ایمان در برابر زور و نگاه نزدیک در برابر نگاه دور مورد بررسی قرار داده است. نویسنده در این مقاله می‌کوشد با بهره‌گیری از این دو منظر متفاوت، روایتی دیگرگون از جنگ ایران و عراق ارائه داده و به فهم شروع، تدوام، پایان و پیامدهای جنگ بپردازد. آخرین نوشته این بخش مقاله‌ای است که با بهره‌گیری از اسناد منتشر شده آمریکایی در سال ۲۰۰۳ به نقش این کشور در مسلح ساختن عراق به سلاح‌های شیمیایی می‌پردازد.

میزگرد این شماره فصلنامه، به این موضوع می‌پردازد که چرا فرماندهان نظامی که بار اصلی طرح ریزی و هدایت عملیات‌ها و به طور کلی جنگ را بر عهده داشتند و در جریان رویدادها، مسایل و موضوعات ریز و درشت جنگ ایران و عراق بودند، تمایل اندکی به نوشتن تاریخ دفاع مقدس دارند.

جنگ ایران و عراق عرصه، خلاقیت‌ها و نوآوری‌های گسترده بوده است. بر این اساس، ضمن در نظر گرفتن بخش خاصی با عنوان خلاقیت و نوآوری در مجله، در این بخش طرح، تولید و احداث پل خیبر در منطقه جزایر مجنون به عنوان یکی از مهمترین نوآوری‌ها و خلاقیت‌های رزمندگان اسلام در عملیات خیبر در گفتگو با دست‌اندرکاران این کار بزرگ مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

عملیات بیت المقدس یکی از موفق‌ترین عملیات‌های ۸ سال جنگ ایران و عراق موضوع ویژه این شماره از فصلنامه نگین ایران است. بخش اسناد این شماره از فصلنامه به این موضوع اختصاص یافته است. در این شماره عملیات بیت المقدس به روایت اسناد عراقی ترسیم شده است. برداشت فرماندهان عراقی از صحنه نبرد در خرمشهر موضوع جالب توجهی است که می‌تواند بخش پنهان آن طرف جنگ را در این نبرد حساس تا حدودی روشن سازد. در کنار اسناد عراقی دو سند دیگر هم هست که یکی به ایران و دیگری به آمریکا مربوط است. در سند ایرانی، وضعیت تیپ ۷ دزفول در عملیات بیت المقدس مورد ارزیابی قرار گرفته است و در سند آمریکایی، تغییر سیاست منطقه‌ای آمریکا در این برهه از زمان مورد توجه است که به دستور رئیس‌جمهور این کشور انجام گرفت.

در بخش معرفی و نقد کتاب، دو جلد کتاب مربوط به جنگ ایران و عراق معرفی و نقد شده است و در بخش اطلاع‌رسانی، گزارش دو نشست از معرفی و نقد کتاب‌های مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ارائه شده است.